

Տարեկան գինը 10 բուրձ, կես տարվանը 6 բուրձ,
Առանձին համարները 5 կոպեկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմյուր խմբագրատան մէջ:

(Պատրաստարարը գիտում են ուղղակի
Тифлис. Редакция „Миръ“)

ԱՇԽԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Վաղէ կերպի և Ժան օրերից)

Հայտարարութիւնը ընդունվում է առանձին լեզուով:

Հայտարարութիւնների համար վճարում են
խաբաշնիւր ըստ 10 կոպեկի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Բ. Դրան պատասխան.— Եւրոպայի տեսուչները
ձեռք են դրած Վաղարշապատի և Երևանի
Արտաքին տեսուչներին իրենց անփութ
բնակարանները: Վաղարշապատում.— Վաղարշապատի
նահանգի տեսուչները.— Վաղարշապատի տեսուչները
կան: Սովոր չկայ տեսուչի մէջ:

ԲԱՐՁՐ ԴԻՆԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

«Վաղարշ» երեկոյան համարում
ընթերցողը կարդացած կը լինի
Կ. Պոլսից ստացած մի հեռագիր
որի մէջ յայտնված է թէ ինչ է
պատասխանել Բ. Դրանը և Եւրո-
պական պետութիւնների համա-
ձայն գրութեանը հայոց խնդրի
փրկարարութեամբ: Եւս ինչ է
պատասխանել Բ. Դրանը. թէ
նա միշտ աչքի առաջ է ունեցել
Բերկին դաշնագրի 61-որդ յո-
դուածը, թէ նա փառաց պատ-
րաստութիւններ էր տեսնում հա-
յաստանում բարենորոգումներ
մտնելու գիտաւորութեամբ: Իր

պատասխանի վերջում Բ. Դրանը
աւելացնում է թէ այն երկիրնե-
րում, որտեղ բնակվում են հայե-
րը, այսինքն այն երկրներում
չայստանում, որտեղ պէտք է
մտնելին պահանջվող փրկարար-
ութիւնները, հայերը ընդամենը
տաւան են եօթ պրոցէնտ են
կազմում ազգաբնակչութեան ընդ-
հանուր թիւից, այսինքն որ հարկեր
մահմտականի վրա միայն տաւան
են եօթ հայ կայ...

Պարզ է որ հայերի թիւը գիտ-
մամբ փոքրացած է թիւրքաց
միջնորդութեան կողմից Եւրո-
պային տուած պատասխանի մէջ,
որպէս զի Եւրոպան համոզվել էր
հայերը այսքան փոքրաթիւ են,
որ այլ ևս չարժէ նրանց մասին
հոգաւոր...

Բայց այդ ինչպէս է եղել որ
երկու տարի սրանից առաջ հա-
յերը Հայաստանի չորս վիլայեթ-
ներում, որոնց համար ինքնավա-
րութիւն էր պահանջվում, աւելի

բազմաթիւ էին, քան թէ նոյն
երկրի բոլոր միւս ազգաբնակչու-
թիւները միասին վեր առած,
իսկ այժմ յանկարծ նրանց թիւը
այդքան նուազել է... Հայ պատ-
գամաւորներից Բերկին կոնգրէ-
սին ներկայացրած Որգանական
Կանոնագրութեան մէջ մենք տե-
սանք հետեւեալ թուանշանները,
նոյն իսկ թիւը պաշտօնական
աղբիւրներից վեր առած:

Չորս վիլայեթներում, որոնց
համար պահանջվում էր ինքնավա-
րութիւնը, այսինքն Վանի, Բա-
յազէտի, Երզնումի և Դիարբե-
քիի վիլայեթներում ընդամենը
2,062,300 հոգի ազգաբնակչու-
թիւն կայ, որից 1,330,000 հայ
են, իսկ 732,300 թիւը, բերդ-
ասորի, զազա, հեղդ և այլն...
Եթէ մի միլիոն և երեք հարիւր
հազար հոգուց բաղկացած ազգա-
բնակչութեանը չարժէ ինքնավա-
րութիւն տալ, երբ յոյները, թու-
մի միլիոնից էլ պակաս լինելով

ստացան կատարեալ անկախու-
թիւն:

Եւ ի՞նչ կը նշանակի հայերի
թիւը գիտմամբ փոքր ցոյց տալ
աշխատել մի թէ այն բարեկար-
գութիւնները, որ հայերը պէտք
է ստանան, չեն տարածվի նոյն
պէս և Հայաստանում բնակվող
մահմտականների վրա:

Եւ չը պէտք է մոռանալ, որ
օրգանական կանոնագրութեան մէջ
իշխւած այն 1,330,000 թուում
իշխւած են միմիայն լուսաւորչա-
կան հայերը, իսկ հայ-բողոքական-
ները, հայ, կաթօլիկները և հայ-
մահմտականները իշխւած չեն...

Լրագիրները հաղորդում են, որ
Եւրոպայի համաձայն գրութեանը
պատասխանելու պարտաւորութիւ-
նը յանձնված է հայազգի Դադեան
հայրութիւն Էֆէնդիին: Եւրոպա-
նում ենք, ուրեմն, ազգաւոր
Դադեան Էֆէնդիին, որ ամեն
չանք է գործ դնում որպէս զի
գիտմամբ փոքրացնի հայերի թիւը

ՍՈՎԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԵՋ

II.

Ինչհանուր անտեսական հիմունքներով.— Հայի
զին և ազգաբնակչութեան բարոյութեան մէջ եղած
խորտակումները.— Ուրիշ միջոցներ առաջին հա-
յաստանում.— Չուրիշ հիմունքներ Նորվեգիայում.—
Վարդապետի փորձը.— Հայի քաղաքական և
պատկերի թիւ մէջ եղած խորտակումները.—
Կարտօֆիլի մշակութեան հետեւանքը Կարտօֆիլի
մշակութեան մասին.— Ուրիշ պարբերականու-
թիւնը.— Կրթութիւնը, կատարարութեան մի-
ջոցները.— Կրթութեան հայեցակէտը.—
մէջ և ազգա-մշակութեան.— Մի քանի տեղեկու-
թիւններ պատմութեան.— Ուրիշ հիմունքներ և
կարգաւորում 1817 թ.ին.— Ազգային միութեան, Եւ-
րոպայի և ուրիշները.— Եւրոպայի և հայի պատմական
սիւսթեմը.— Հայը երկրից դուրս բերելու արդիւն-
քը.— Անհրաժեշտութիւնը հայի պատմականի մեջ
մտնելու.— Միջոցներ իրարեւոյց Հայաստանի տա-
մանքներին օրինելու համար.— Հայաստանի մէջ փե-
րագործութեան մեղմելու անհրաժեշտութիւնը.—
Ազգային տառապանքը վերականգնողից բարոյա-
կան կայալ ալ և այլ դաստիարակ հայերի մէջ.—
Ռուսական և Եւրոպայի համակրութիւնը դեպի
հայերը:

Յայտնի է որ չորսին զին բարձրանալու կամ
ընկնելու անմիջական ներգործութիւն ունի ազգա-
բնակչութեան բարձրանալու կամ թուլելու նուազելու
վրա: Այդ այն պատճառով է, որ հայը մարդ-
կութեան համար կենսական ամենանշանակալ
պիտոյն է: Մեր բոլոր կենսական պահանջներից
կերակուր ալ պահանջ է, որին անմիջական բա-
ականութիւն տալը անհրաժեշտ է յետագայը: Երբ
որ ազգաբնակչութիւնը աճում է, ամենից առաջ
տանկեղէն նիւթերի քանքն են բարձրանում:

Առաջին հարկաւորութեան ուսուցիչների գը-
նեղը բարձրանում են կամ երբ որ ազգաբնակչու-
թեան թիւը մեծանում է, կամ երբ որ անաշտ և
երաշտ տարի է լինում: Երբ որ կենսական առա-

ջին պիտոյնի միջոցը թանկանում է, այն ժամա-
նակ ամբողջ գործ է դնում իր ամբողջ ունեցե-
լը միմիայն այդ պիտոյնը լցունելու: Դրա, զրե-
վելով երկրորդական պահանջներից, ինչպէս չորս-
րից, մարդութիւնից, հիւանդութեան ժամանակ
թմկական օքնութեան դիմելուց, և այլն: Երբ որ
գլխաւոր ունեւորչի պակասութիւն է լինում,
ամբողջ զինքն է իրան բոլոր մնացած կենսա-
կան պահանջներից:

Բայց ամեն երկրներում ցորենը չէ կազմում
կենանքի մասն և գլխաւոր աղբիւրը: Չառ երկրի-
ներում ուրիշ ունեւորչներ կան, որոնք պակա-
սելով, կամ առատութեամբ աւելանալով անմիջա-
կան ազգեւորութեան ունեն ժողովրդի թիւը նուազե-
լու կամ աճելու վրա: Հիւսիսային Նորվեգիայի
միջինային ազգաբնակչութիւնը, որ գլխաւորապէս
մկնեղով է կերակուրվում, անմիջական սնունդ է
թուլում նուազել, ինչպէս պատմում է Գաբրիելուս,
(Fabricius) այն տարիներում, երբ անպայ Կա-
նոններով մկնեղը հետեւում են Նորվեգիայի ա-
վերելը:

Յիլզայի գիտնական Վարգենտին (Wargentin)
Թանաշաներով ցոյց է տալիս թէ որքանով աւե-
լանում կամ նուազում է մշտնջերմ և պակասե-
րի թիւը իր հայրենիքում, նայելով թէ տարին
կենսական առաջին պիտոյնի վերաբերութեամբ
առաւ կամ երաշտ է եղել:

Ան մի քանի թանաշաններ. Երկու աշտ տա-
րիներում պահանջի թիւը եղել է 46,000, իսկ
երկու անաշտ տարիներին ընդհանուր՝ 38,000
ուրեմն 8000 պահանջը պակաս քան թէ երկու ա-
շտ տարիներում: Նմանների թիւը երկու աշտ
տարիներում եղել է 182,000, իսկ երկու անաշտ
տարիներում 165,000, ուրեմն՝ 17,000 մշտնջ
պակաս քան թէ երկու աշտ տարիներում:

Անգլիայի Միլն Թանաշաներով ցոյց է տալիս որ
չէնք որ ցորենի գինը Անգլիայում փոքր է շատ
բարձրանում է, մաների թիւը, զուգընթացաբար
ցորենի գին բարձրանալու հետ շատանում է և
կրկին պահանջներ են, երբ ցորենի իր սովորական
գինն է ընդհանում: *)

*) M. Mylne «Life annuities».

Բացի ցորենից պէտք է իշխել այստեղ և գետ-
նախնածորը (կարտօֆիլ), որի մշակութիւնը Կա-
րտօֆիլով ամբողջ Եւրոպայում, նոյնպէս մեծ ներ-
գործութիւն ունի ազգաբնակչութեան աճման վրա,
և այդ երկուքը զրեթէ ամեն տեղ նկատվում է
որտեղ կարտօֆիլ ընդունված է, որպէս ժողովրդի
առաջին հարկաւորութեան կենսական միջոց,
Բայց մասնաւոր իշխանութեան կարտօֆիլ նշանա-
ւոր ներգործութիւն ունեցաւ ժողովրդի թիւը աճ-
ման վրա: Միւս 1672 թ.ին գիտնական Ուիլիամ
Պետտի (William Petty) հաշուում էր Եւրոպայում
1,100,000 բնակիչ, իսկ 1754 թ.ին, երբ
կարտօֆիլի մշակութիւնը տարածվեցաւ Եւրո-
պայում, ազգաբնակչութեան թիւը այդ երկրում
բազմացաւ մինչև 2,300,000 հոգի: Արդէն 1791
թ.ին կատարված ժողովրդագրութիւնից երևում է
որ Եւրոպայի ազգաբնակչութիւնը 5,900,000
էր հասել, իսկ 1841 թ.ին արած ժողովրդագրու-
թիւնից երևում է որ իրաւիցաներից արդէն
8,130,000 էին թուել: Մի ճանապարհորդ և քա-
ղաքագետ, պ. Կլավիէտի դը Դորան, (Duver-
gier de Hauranne), կարծում է որ ազգաբնակչու-
թեան այդ քանակութիւնից աւելի իշխանաւ
կարող է կերակուրել:

Յայտնի է որ կան երկրներ, որտեղ ապրում
հինգ կազմում է մի միայն մի անդաւար նիւթ,
Անգլիայի Եւրոպայի ազգաբնակչութիւնը միմիայն
հարաւոր միջոցները բազմաութեան չեն, այլ միա-
կեղծ են, երբ որ անաշտ տարի է լինում և կե-
րակրի միակ նիւթը պակասում է,— ժողովրդի
աւելի մեծ զինքն է գրում, քան թէ այն երկրի-
ներում, որտեղ անաշտի նիւթը բազմաութեան
են: Երբ որ մի երկրի քանակ է ցորեն, գարի,
կարտօֆիլ, երբ որ ժողովրդը կերակուրվում է
մասամբ ցորենի հացով, մասամբ գարիի հացով,
մասամբ կարտօֆիլով, մասամբ մամուլ, միջոց ունի
զորք աճել և քայքայել և զինքն.— Երբ բոլորից
միջոց անաշտ է լինում, կամ չորսրիսն պակասում
է, ժողովրդը մասամբ զինքն է իրան, և բաւա-

կանաչում է իր ապրուստի պահանջը միւս բեր-
քերով, բայց մասնաւոր զէպերին չէ ենթարկվում,
իսկ այն ազգաբնակչութիւնը, որի ապրուստի
հինգ միմիայն մի բերք է կազմում, չէնք որ այդ
բերքը պակասում է կամ միջին անաշտ անաշտ
է լինում, կամ փոքր ինչ թանգանում է.— իսկին սո գ
է ընկնում ժողովրդի մէջ: Եւրոպայում, կամ
անաշտ տարիներից Կլավարայից այն երկրներ-
ում կրտստորի հետեւանքներ ունեն, ստում է
հիմնական երկրի բազալքանութեան լասն-խառնու-
թիւնը, որոնց մէջ բոլոր ու փոքր, արտադրող կը-
րտն և կատարող օրէրները իրանց ազգեւոր-
ութեան նաւերը են ժողովրդը կըլինի աստիճա-
նի պարզութեան և ժողովրդական կերակուրների
մէջ: Էնք որ բերքը պակասում է Էնգլանտում,
հում, կամ Կարտօֆիլի իշխանութեամբ.— այդ տե-
սանք երաշտութեան հետեւանքը անմիջական լինում
է սով և մահման զէպերի: **) Այն ինչ ճիւղաւոր-
ւում, Կրտստորայում, կամ ուրիշ բարեկարգ եր-
կրում, որտեղ ժողովրդը կերակուրվում է քանա-
կան բերքերով, երբ նրանից միայն պակասում է,
ամբողջ իր ապրուստի պահանջին բաւականու-
թիւն է տալիս ուրիշ բերքով: Որեւանք տարին, Կա-
րտօֆիլ և եղել ցորենի վերաբերութեամբ.— ժողով-
րդը սնունդ է գարիի և կարտօֆիլի խառն ա-
ւելից թեւած հացը գործ ածել, երբ գարին թանգ
է, ժողովրդը զինքն է իրան գարեկերի և այլն:
Այդ տեսակ երկրներում մի բերքի երաշտութեան
ժամանակ ժողովրդը սահմանափակում է իր ապ-
րուստի պահանջները բաւականութեամբ, բայց
սովանաւ չէ լինում, որովհետև զրեթէ երեք-չէ,
լինում որ մի երկրի բոլոր բերքերը միաժամանակ
փառանքներ:

Եթէ մի կողմից մասնաւոր երաշտութեան զէպ-
եր լանալ են պատճառով, այն կողմից յայտնի
է, որ աւելի ընդարձակ երաշտութեան լասն ա-
ւելի ընդարձակ ապրուստութեան վրա սովի զէպերը
լինում են 10—15 տարեկան մէջ մի անգամ: Տեսա-
կանապէս, ուրեմն, շատ հեշտ է վճան հարցը:

*) Jean-Baptiste Say «Cours complet d'Econo-
mie Politique».

Ներգրացի աչքում է մի և նորն
ժամանակ հաճելի լինի Ռ. Դրա-
նը: Երեի այդ գառաճան հային
խոստացված է մի որ և է թիրք
պատանշան: Քշմարիտ է առ-
վում, որ հայի տունը բանդոդ
միտ հայն է լինելու....

Լս այդ բանի մէջն էլ մենք ամենքս մեղաւոր ենք: Լեւոն յերբ շաշխատէին արտօրէլ իրանց հայրական օջախից իրանց բողոքական և կաթօլիկ եղբայրներին, եթէ հայ ասելով չը հասկանային միմիայն լուսաւորչադասն հայերին, այլ մեծացնէին հայ ազգի ընդհանուր թիւը բողոքական և կաթօլիկ հայերով, եթէ Կ. Պօլսի ազգային ժողովի մէջ անխտիր ընդունէին ամեն գաւառութեան հայերին, և չը դարձնէին ազգային ժողովից մի տեսակ կրօնական ժողով, որտեղ ընդունվում են միմիայն լուսաւորչական հայերը, — այն ժամանակ ոչ մի իդիօտ Լեւոնդիւն-փաշայի պէս, և ոչ մի գաւառնաճ Հարութիւն Դադեանի պէս չէին յանդգնի գիտամբայողքան անասով կերպով փորձացնել հայերի թիւը, որպէս զի հայերը ինքնավարութիւն չը բուսանան:

Երբ թիւքաց կառավարութիւնը մահմետական հայերին հայ, չէ համարում,--այդ հասկանալի է մեզ:

Բայց երբ իրանք հայերը մեծ առականութիւն են գտնում իւրանց սեփական գործին ամեն երազ փնտսելու,—պղ լեզ հար հասկանալի չէ:

9. U.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԳԶԼԱՐԻՑ

Յուշխատ 14-

վաղուց է, որ Ղլզարից ու մի թիվանցուքի՛ն չէ երևել մեր պարբերական թերթերի մէջ։ մինչեւ այս նայաւանիս քաղաքի՛ն և զեղեղեղ շաբաթի՛ն անցնում, որ մի նամակ չերիկ մնաւ։ Ղլզար հասարակաց որ և ի՞նչ հարցի վերաբերեալ։ Ղլզարի այդպիսի գերեզմանակա լուրի՛կը, կարծում եմ, ու այս ինչ քանակ չի լինի մեկնել, կէն չէ տեղիս երեսաստորորդի մասուր թիւութեան, որովհետեւ չէր կարճում, որ Ղլզարի կենդանի մէջ այդպիսի կոյմքը չէ լինելի, որոնց դէպ հրապարակա խօսելի արժան էր կենել։ Ամենայն զաւորացի է կարճ նմանապէս և Ղլզարից պարտութիւն է իր մէջ այնպիսի քաղաքական պահասութիւններ, որոնց հրապարակա մտքովն էր կարճում որ աւելորդ չէ, որովհետեւ, ինչպէս յայտնի է, երբեք անարմատութիւնը, ստուրթն, ամենայն մաս մանակ և ամենայն ազգերի մէջ եղել է ամենա հաստատ հասկացութիւնք մինչ։ հասարակութեան կենդան մասերուցն և քաղաքային բարեբերութեանը սուրբ գրքի միջա կենդանի, միշտ թարմ լիւթելի, գործ չէ սրիկ դրսու, զի մի յայտնի խաղաղ զորք չարութեան նանդ Լուստար որդեւն ուրեմն նա կենդանի այն մօտի անկենները, որ ամէն խաւարի նորդը, գործովն է ամենայն շարժում։ Մի՞նչ էր այն հնչմարտութիւն մտապէս և Ղլզարի մասաղդ երեսաստորութիւնը։

Լիժէ մօտացել է, ապա մինք պիշեցնում ենք նը.
բան, որ ամենայն մօտածող մարդու արբաղանքով
պարտաւորութիւնն է անապրերի չը լինել զեպի
հաւարակայ կեանքի երեւոյթները. իսկ եթէ չեն
մօտացել, ինչո՞ւ ուրեմն մի կենցաւութեան արձա-
պանք չէ կոխող զլլարայք, թէ զլլարը, ըստ
միայն մասնայի իր կենքի, արդէն հասել է այն

Իրաւէաւ Վիճակներու որչա՞ր զոգոց գտն է ոչ ցնցե՞ր, եւ արդէ՞ արականներէն: Երկուստեցոր հեղափոխե՞ր, զարարեալներով ծառայել չը նմանվի՞ր, սպան թէ՛ ոչ/իշխով տնէնքը յայտնի է: Խղճէ՞ր խնդրելու կը կողայ՝ ինչ մղոյ իր ստակով հոտաւայելի՞ր: Եզդող ուսն էր ինչ յայտն ու քաջին քոտել, ուսին պարտաւոր էր արդէ՛ արդէ՛ ուսուցանել: Եւ յոգ զոգը ընկալը չհետախուլվիճան եւ մտաւոր ծովուրդներն մը՝ եւ թիկնիքը ձեղ տուած քանքարը, քանն օրերն տացել է իմ արդար վիճելը, որ է՝ թէ՛ զոգը պղն եւ հեղափոխու չի մտածողը արարածները, պէ՛տ միայն ճիշդութիւնը զիսկե՛ր:

[illegible]

Կենտրոնը գլխավոր երկու պայմաններից՝ այն է տարբերակվել է հանցիչ գրվածքով և անհամապատասխան տարբերակներով, զգալի ներդրվածությունը մեջ. Կլավարը, ներգրծ մտաւոր թխուրթման իր գործող անդամները, չէր հոգանել, ի հարկէ, որ քաղաքագետականորէն կապաղապար անկենդանու, որ կարելի լինէր ժողովրդին տն օրին գործը քննելու Ոստիի շարտերներէ միմեանը մի գիտել քաղաքական համար հարկ եղաւ այլ հարմարեւորէն փոխելու, և ահա տեղին կարողութեան մի փոքրիկ խտւում տեղանք թափանցածան ներկայացուցանելով որդեգրել շարտը դասակարգելու, և նոյնպէս համար, եթէ էլ լինում ամբողջ հաց քանակ, քոնէ փորձանքները ժողովի բաղադրատարներէ անգնողները Մտածանքը կրթողները ան. Միայնաւ որդեգր քոնէ քոնէն գործել ու ինչ կարող էր. մինչ քննութեան իր քաղաւ, միտք քննական պարտաւորութեան թուրքներին իր խտնան առակ, երբորդը ներկայացուցանելով որդեգրել, չորրորդը թմբարտ և այլն. քաղաքագետները համար հին ճնշարարները, թէ գործողութեան անպատասխան համար պէտք է գործողները միմեանը քաղաքագետը բաւական, առ հաստատել յայտնական առաւ. Կլավարի թխուրթման բոլոր ձեւերով թէ միմեանը մեծագործ չափողիցեալ երկտարարներին ու թէ չենք կապաղանք տուլ զօրոյս շարտերին, հնարը հարկէ և երկուս ասանքներ. ի պատու տեղին քաղաքագետներին պէտք է առել, որ պէնաների բնական տուարը չստ որդեգրել կապանք, և այս բանով իր փոքրիկ թափառանքները նայալորդ քոնէ քոնէն

խառնակ էր լինիլով՝ թաղաքական կոլեկտիվներում աշխատել, որովհետև Ալեքսանդր թմրեց՝ նշանակալից փաստեր, մեղադրամաներ և այլն առկա նման տեղակալման իրերով միայն չէր կարողանում աքաղաղվել կիրքով, խաղաղ ցած պիտի լիներ նրա կյանքի կերպը՝ կիրքի ներգործությունն ունեցող միևնույն, այն է՝ Պեկայ, Բախանով օգուր, Վելիչ Կիև զոհ քան թաղաքում Սուզոկոնիանցի նեղխաղիչ լինելու համար։

Վելիչի նշանիկը Տեր-Գրիգորյանցի և Սոլիերի Վլադիմիր հիանքը, իսկ Բախանովի՝ Տավադա Կրեյչիցկոյի, «Исчорпанная жизнь» և «Жертва чужих», Ռեյն ներկայացուցիչը զոհացա 150 ռ., բայց որովհետև ռիկա պատերազմի ընդ իր իրերի համար, ուստի փողերի թմ մասը ցնաց իր մական անհրաժեշտ կարիքը լցուցանելու համար։

Իստանբուլի չափափոխ Պեկ 700 ռ. կամ 150 ռ. արժեքից թաղաքում դեղատոմսի, իր ձրաբար զոհացրեց այս չափոր հիանալիներին, Ալեք Ղալաբայանի փողերի թմ իրեն կախած տանը, և զ թաղաքում լինելու կյանքը ձեռքը ևս չաղանակ թաղաքում լինելու ներկայացուցներ։

[illegible]

Այգի առաջ ունեւորդ որ սովոր կարող է պարեն
բարար կրկնել 10—15 տարւայ մէջ մի անգամ
հարկաւ է որ ժողովուրդական տնտեսութիւնը
սպաւելն կարգադրվի, որ առատ անտնտեսութիւն հաջ
աւելորդը խնայվի և պահվի, և գործ անվի և
բայց տարնեւրում Բայց գործնականայեւս դ
սպաւեն հետ վճարել խնդրի չէ, որքան թէ որայ
մէջ:

Հայաստանում խոսքի ժամանակ տեղեր բաժանվում են երկու տարբեր և միմյանց հակադրական դիրքերի վրա ժողովրդին հաջի կանխարժույթ մատակարարման կազմակերպչ միջոցառման ժամանակ՝ ՄԲ քանիները կարծում են որ ժողովրդին կանանաւոր կերպով աւաւտւն են երաւտ տալինոււմ հաջոքանքները գործը պէշտը յանձնելով ազատ աւաւտւնը, միւսները անհրաժեշտ են համարում կաւաւարդման ժրջամտութիւնը աչղ տնտեսական ճգնաժամի մէջ։

Հաւանական է որ երկու կողմերի մտքերն
դառողութիւնները իրանց օրինաւոր հիւրերն ու
նեն, նայելով ժամանակներին և երկրի տնտեսակ
բարոյական և կառավարչական կազմակերպու
թեանը:

Հյւրանիակա մեծ յեղափոխութեան մասնաւոր ներքին ֆրոնտիւրի երեկոյ զարգացածութենէնը պատասխան մաղկի, մեծ մասամբ կառավարչական հոգեւաւորօրէ պիտեանայի ժողովրդին հացը հախալելին. վարչարարութեանը, յրաժարաներհանքին համարձակ կառավարչական միջամտութիւնը, հացի զին հաւասարակշիւթիւնը ժողովրդի մ պահպանակտ գործուն, յրաժար պաշտօնաւորն էր, իսպախարար միջոցները, ինչպէս, օրինակ, երկ օրհնքներ ցօրեկի երկրկի դուրս վաճառահանակ վարչարարութեանը, հաշի կառավարչական շտաբը, բաններն է այն.

Հաւանական է որ այդ միտքը ժամանակ
կից էր այն ժամանակ, երբ հւրօպակ
երկիրները դեռ եւ շատ յետ էին միացել ս
տեճական, բարոյական եւ վարչական կազմ
կերպովիւնան կողմից, երբ, օրինակ ճամբ
հւրօպական երկիրներում չը կային օրենսդր
րակցութեան ուղիներ, ճանապարհներ, եւ երբ

ժողովուրդը զեռ չէր ըմբռնել ինքնառաջութեան սկզբունքի նշոյնն անգամ, այլ ամեն բանում կարճաժամ էր կառավարութեան ինստիտուտներէն: Նոյն միտքը զօրեղանակ է և այժմ, այնպիսի երկիրներէն նամար, որոնք նոյն դրութեան մէջ են գտնուում, ինչ դրութեան մէջ էր գտնուում Եւրոպայան անցեալ դարի վերջում և ներկայ դարի սկզբներում:

Բաւական է Եւրոպայի վերջին ժամանակի
ների կենսփոխ մի քանի պատմական իրողու-
թիւններ յիշելու, բաւական է, օրինակ, ֆրե-
յանսիացի ժակոբ (Jacob) գիտնականից ըն-
դած հետեւել իրողութիւնները յիշելու, դորա-
մէջ համարվելու համար:

Դիւ ու 1817 թվին, որոնք ներկայ դա
տկերներն են, երբ Յամատայի և Սլաւոնայի մի
տեղի շահաճեցնելու միտքով իր երկուսն, ճանա
պարհները այդ երկու երկրներում այն ժաման
ակ այստեղան հանկարծ և պակասաժող երկրն
այն քաղցեց ինքն ինքից(պատու), որ մինչև
1 օթ ա ռ ի զ ի ա յ ի մէջ մարդիկ ճանճերն պ
տուրդ միւսնուն էին, նոյն ջրանայի մի այլ ն
ճանցուն, բ Ր ե տ ա յ ի մէջ հաց առատութեան
կար, քայ պղտղղից 1 օթարնիցա հացի շահեց
ը բաւականութիւն ի նրա գինը: Եւնի թէ
Սլաւոնայի Անշտալու գիւ շահաճնու գործը
մի հակի զիցը բարձրաւ մինչև 5 Գրանի, և Ս
լաւոնայի բնակիչները ստակեցան իրանց
մարդ հացը 2 խ ու ի ռ ա յ ի Ա մ ե թ ի ի զ
ճանաչցեցինք թերև տայ, այն ինչ նոյն իսկ
թանցութեան ժամանակ նոյն Սլաւոնայի մի
րիչ շահաճնու, Կ ա տ ա յ ի Ս լ ա յ ու մ, հացի
հար արժը 1 Գրանի և 50 աստղով, քայց ճ
նապարհների պատկառութեան պատճառով անճ
րին երկուստեցինք հացեցնել հացը սովատ
անարդուցութեանիցին

(Ինչհանդերձ՝ հովանաւորող սխառեմայի եւ
 ռաւարչական միջամտութեան թշնամիները, ի
 պէս օրինակ երեւիլ անզիլացի զաղաքամտեա
 ժամանակակից զաղաքամտութեան հիմն
 Ադամ Սթիւ (Adam Smith), Փրանսիացիներ
 Բաստիա (J. Bastiat), բեղիացի Մօյնարի (M

նար) և չափաբերկ ամենաթու ցորենը, պղծող է ինչ հիմնովի հացի չափաքանակներ, զոհարար ասորիքներ և՛ հաց թերեք ապով օտար երկրներից, ինչ խաղաղ միջատներից ժողովորդի հացի կանճառու հայելայինն գործի մեջ, կառավարվելու չափաքան համառոտ է իմ նպատակներ, որ բոլորովին հակառակ է իր մտադրածը նպատակներ, այսինքն փոխանակվեց ժամանակներու, թանգացնում է հացի արհեստը պղծող է, որ ժողովորդի կանճառու կերպով հացի մատակարարման գործը պետք լավանքով միմյանց ապաստանությունն և ազատ առատություն և մերժում էր այս գործի մեջ կառավարվելու միջամտությունները: Այն բերում էր զրբեր մեջ հետևել օրինակներ, երբ որ ֆրանսիական կան մեջ չարագիտվաթիվներից առաջ, 1789 թ. ֆրանսիական ֆինանսների միմյառ Նիկեր, առաջ կոխվեցին հառաքելից լսողո նախադից: Այն թանկությունը կրտավորվեց և սպառնում, նա բերվածուց արտաքին երկրներից մինչև 1,400,000 չափաքան: Առգլիացի Արևելքը Նոսից, որ այդ ժամանակ ֆրանսիական համապարհադրություն էր, վկայում էր որ այդ ասորին հոնհար ֆրանսիայի բոլոր նախահանգները չափ օրինաբար էր: Բայց էնց Նիկեր յայտնեց ազգային ժողովրդի թէ այսպես հաց էր պատվիրել օտար երկրներից և այդ չափաքանովից առաջին 800,000 չափ ցորեն հանգ էր ֆրանսիայ: Խիստին ֆրանսիայի բոլոր ժամանակներից իմա հացը փոխանակ գին մեջ ընկնում էր, ընդհանրապես աստիճանի բարձրացում: Այն ժողովորդից, որ 1811 թ.ին, Նապոլեոն I պարսկություն էր պատերազմել Արաւստանի դէմ նա ֆրանսիայից որ փարկելով հիմնովի հացի իմ աստիճանները, Ին անկիլապէս ժողովորդի միտքը արհեստի կերպով, որ հացի գինը բարձրացաւ և կայսրը հիմնով ցորենի ցինը, ֆրանսիայի օրինակ չափաքանից մեծ քանակություն հազար բերել ցորեն փաճանառուի վրա, ցորենը գինը փոխանակ ընկնելու, դարձան բարձրացում էր: Երբ հացը ապակա է լիում և հացի գինը բարձրանում է, կառավարվողները ասորվածման համար արհեստի իրանց պետությունը հացի վաճառահերթը Այլ չէ չափ անգամ ցանկացում:

նն ապատակին հակառակ հետեանք է օւնենում, ջ
ի- դէրիկ Բաստիա, Ֆրանսիացի քաղաքատնո
մի պատմում է հետեանալը:

[illegible]

Դռնի կարգը պարտանի պաշտօնի և ստորաթիւնի հետ, թէ և որտեղ պատճառով, եթէ արտաթիւնը ապօրինի պայմ իր երկրից ցորելի քրեքը: Եթէ ետեղաթիւնը աչքի ապաշ ուղ պայմ իր երկրորդիկի և իր պատճառով, որ չէ պայմ իրաւաստանից արտաթիւնը, փոխը պատճառանման ստաթիկ կրնի էլ, եթէ արտաթանանման պայմ լինի իրաւաստանից կարիքի պայմ ունի առաջ ց գնել: Իսկ եթէ առաջ փոքը ցորնել գնի իրաւաստանից, արտաթանանից պիւ եւ չէ իրեք իր իրաւաստանից մ օրիցիւ և Լճի:

(ԱՄ ՆԱՐԴԱՆԱԿՎԻ)

*) Frédéric Bastiat, «Le Libre—Echange.»